

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VZPOMÍNKY NA DĚTSTVÍ

Petra Valentová

Učitelství odborných uměleckých předmětů pro SŠ a ZUŠ

Vedoucí práce: *MgA. et Mgr. Stanislav Poláček*

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 19. 04. 2012

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu MgA. et Mgr. Stanislavu Poláčkovi za odborné vedení, cenné rady, připomínky a vstřícnost během celého období, v němž tato práce vznikala.

OBSAH

ANOTACE	6
1 Úvod.....	7
2 Nástin současné české kresby.....	8
3 Vlastní práce	15
3.1 Proč jsem si zvolila kresbu	15
3.2 Uchopení tématu	16
3.3 Návrhová část.....	17
3.4 Technika.....	19
3.5 Cyklus obrazů na téma „Vzpomínky na dětství“	20
3.5.1 Obraz 1 (Kačenka).....	21
3.5.2 Obraz 2 (Rumcajs).....	21
3.5.3 Obraz 3 (Mončičák).....	21
3.5.4 Obraz 4 (Žížaly)	22
3.5.5 Obraz 5 (Kočka)	22
4 Návrh provedení středoškolského výtvarného projektu „Vzpomínky na dětství“	23
4.1 Návrh přípravy pro provedení projektu „Vzpomínky na dětství“	24
4.1.1 Fakta projektu.....	26
4.1.2 „Vzpomínky na dětství“ - 1. vyučovací blok	29
4.1.3 „Vzpomínky na dětství“ - 2. vyučovací blok	30
4.1.4 „Vzpomínky na dětství“ - 3. vyučovací blok	32
4.1.5 „Vzpomínky na dětství“ - 4. vyučovací blok	33
4.1.6 „Vzpomínky na dětství“ - 5. vyučovací blok	34
Závěr.....	36
Seznam použité literatury	37
Resumé	40
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	41
Příloha 1 Prvotní návrhy	41
Příloha 2 Přelom Dřevo – Fólie	42
Příloha 3 Skici na fólii	43
Příloha 4 Obraz 1 (Kačenka).....	45
Příloha 5 Obraz 2 (Rumcajs).....	46

Příloha 6	Obraz 3 (Mončičák).....	47
Příloha 7	Obraz 4 (Žížaly)	48
Příloha 8	Obraz 5 (Kočka)	49
Příloha 9	Prezentace PPT – Kresba (školní projekt)	50

ANOTACE

Diplomová práce zpracovává téma Vzpomínky na dětství jako osobní vhled do mých vlastních vzpomínek, které se odehrávaly mimo jiné v rovině znovunalezení dětských hraček, které byly následně rozvedeny do deseti desek z průhledného plexiskla o rozměrech 86 x 127 cm a síle 2 mm. Formáty jsou pojednané kresbou lihovými a lakovými fixy. U obrazů s číslem 2 a 5 je kresba doplněna o barevný sprej. Tyto desky jsou skládány vždy po dvou tak, aby finální výsledek vytvořil cyklus pěti děl, která jsou zavěšena do prostoru. Součástí souboru je také kolekce návrhů, které předcházely finálnímu cyklu a směřovaly jeho charakter. Jsou průvodním materiálem, který dává nahlédnout do vývoje celé práce od jejího zrodu. Na tento materiál navazuje text první části diplomové práce, který je uveden nástinem současné české kresby, dále rozebírá inspirační složky, techniku a vznik těchto děl. Druhá část diplomové práce je věnována možnosti aplikace podobného tématu v pedagogické praxi, rozvedené do školního projektu.

Thesis handles the topic of childhood memories as a personal insight into my own memories that took, inter alia, in the plane of the reinventing of children's toys, which were subsequently detailed to ten plates of transparent Plexiglas screen dimensions of 86 x 127 cm, and thickness 2 mm. formats are pojednané drawing of spirit and lakovými markers. For images with the number 2 and 5 of the artwork is complemented by color spray. These plates are always folded after two, so that the final result has created a cycle of five works which are swung out into space. Part of the file is also a collection of proposals, which preceded the final cycle, and directing them to his character. Are the accompanying material, which gives an insight into the development of the whole work from its birth. This material is the text of the first part of the thesis, which is given a brief idea of contemporary Czech art, further discusses the inspirační folder, the technology and the creat ion of these works. The second part of the thesis is dedicated to the application options of a similar topic in pedagogical practice, set in school project.

1 Úvod

Výběr tématu diplomové práce v mém případě byl veden jasnou vizí opět se setkat při své závěrečné práci s intenzivní tvořivou činností. Podstoupit onen vysilující a slastný zápas se sebou samou a utkat se na poli výtvarném. Byla jsem velmi ráda tomu, že z nabízených témat bylo volné právě Vzpomínky na dětství.

Osobně pojmám uměleckou tvořivou činnost mimo jiné i terapeuticky, kdy po boji a zápasu dochází k závěrečnému smíření, které ovšem mnohdy přichází nevědomě. Téma vzpomínky na dětství predikovalo konfrontaci s mým dětským světem, na který jsem v průběhu let již vlastně zapoměla. Vzhledem k tomu, že dětství jsem měla veskrze šťastné, byla pro mne tato konfrontace velmi pozitivní a mnohdy překvapivá, co vše vlastně patřilo do mého dětství.

2 Nástin současné české kresby

Dá se říci, že kresba je jeden z nejzákladnějších a z nejpřirozenějších lidských tvořivých projevů a je pravděpodobně nejstarší formou uměleckého projevu lidstva, o čemž svědčí archeologické nálezy v různých částech světa. Umění kresby není jenom intimní, citlivý a jemný kabinetní kousek či brilantní studie velkého mistra, ale kresba může mít i jiný rozměr a lze ji definovat jako samostatnou tvorbu, kde se pomocí linie zobrazuje zvolený předmět skutečnosti či fantazie. Ve dvacátém století došlo k postupné rehabilitaci kresby, která se tak stala svébytným uměleckým dílem. Především lze podtrhnout význam avantgard, které mají podíl na osvobození kresby od obrazu a prosazení její nezávislosti.

K rozvoji kresby u nás pak v sedmdesátých letech dvacátého století nepřímo napomáhala i doba takzvané normalizace, omezující realizace uměleckých děl a vynucující si provizornost. Jedině kresba pak dovoľovala seberealizaci umělce. Spolu s grafikou byla kresba médiem, jehož prostřednictvím se udržovaly kontakty se západním svobodným světem. V té době se v kresbě střední generace autorů objevovalo hlubší domyšlení životní zkušenosti, jak v rovině psychologické, tak i ideové. Po polovině sedmdesátých let se vlivem fotografování zpřesňuje forma a rozšiřuje námětový okruh, současně se také uplatňují konceptuální prvky a jistá kontemplativnost. Jinou výrazově bohatou sféru představovala tvorba vycházející z imaginace. Vedle této fantazijně orientované tvorby představovala jiný specifický jev figurální groteska. Ta čerpala z každodenního života, z absurdních situací, ironie nebo třeba z banality. Souběžně s výše uvedenými výtvarnými projevy existovaly i zdánlivě protilehlé způsoby vyjádření, jako například meditativní výraz životního pocitu, minimalistické projevy nebo vliv konceptuálního umění. Je zde mnoho proměn a názorových podob, jimiž kresba v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let prošla. Po období jisté stagnace, způsobené vyčerpaností kresby a vlivem většího příklonu umělců k malbě, přišlo znovuzhodnocení kreslířského média v závěru osmdesátých let a to

nejmladšími autory. U nichž se objevují mytologické náměty, mystika, zkoumání nových možností víry nebo například sociální aspekty.¹

Vývoj současné české kresby a potažmo její kvalitu v mezinárodním měřítku mapuje od roku 1996 soutěžní přehlídka Bienále kresby Plzeň. V podmínkách soutěže nebyla specifikována technika, omezení se vztahovalo pouze na formát a jednobarevnost prací. Bienále vzniklo z iniciativy Unie výtvarných umělců plzeňské oblasti nejdříve pro české výtvarníky, od druhého ročníku se účastnili bienále výtvarníci ze střední Evropy, další ročníky už byly v duchu širokého mezinárodního zastoupení. „*Bienále má demonstrovat sounáležitost výtvarné kultury v této oblasti a její návaznost na kulturu Evropy.*“² Z Bienále kresby se stal jeden z nejvýznamnějších mezinárodních kulturních projektů v České republice, na němž se každý rok prezentuje stále více autorů ze všech kontinentů. Bienále kresby se setkává s velkým ohlasem české i zahraniční veřejnosti, k čemuž přispívají i putovní výstavy vyznamenaných prací. V online archivu bienále lze zpětně vyhledat oceněné autory a jejich díla. V rámci projektu probíhá také tematické symposium, které v osobách přednášejících přináší pohledy a otázky na soudobou kresbu.³

Další projektem, který se zabývá souvislou prezentací kresby, je záležitost s názvem Figurama. Jak samotný název napovídá, obsah projektu se zaměřuje na figurální tvorbu (kresba, malba, socha) a má za cíl mapovat a porovnávat přístup ke ztvárnění lidského těla na jednotlivých vysokých uměleckých školách v České republice i v zahraničí. Podle tvůrců tohoto projektu je úkolem Figuramy to, že „*vede studenty k pochopení, že kresba, včetně té figurální, je nepostradatelnou součástí většiny uměleckých oborů i v dnešní době převahy nových médií. Učí je novému způsobu vnímání lidského těla, podporuje jejich tvarovou zásobu, kresebné dovednosti a pomáhá rozvíjet jejich myšlení a kreativitu.*“⁴ Figurama vznikla v roce 2001 z iniciativy akad. mal. Karla Pokorného a prof. Borise Jirků, kteří uspořádali společnou výstavu figurálních prací svých studentů. Od roku 2002 se stala z původně naplánované jednorázové záležitosti

¹ BREGANTOVÁ, Polana. *Dějiny českého výtvarného umění* [VI/2]. Vyd. 1. Editor Rostislav Švácha, Marie Platovská. Praha: Academia, 2007, 597–625.

² Archiv Bienále 1996. *VIII. mezinárodní Bienále kresby Plzeň 2012* [online]. © Bienále Plzeň, 2006 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://bienale-plzen.cz/archiv/bienale-1996/>

³ Symposium. *VIII. mezinárodní Bienále kresby Plzeň 2012* [online]. © Bienále Plzeň, 2006 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://bienale-plzen.cz/blog/item/symposium/2004/>

⁴ Info. *Figurama* [online]. © 2010 figurama [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://figurama.cz/figurama/neco-o-me>

mezinárodní akce. Výsledkem je pak každoroční projekt s nadprůměrnou účastí mezinárodních vysokých škol a každoroční rozsáhlý katalog studentských prací, ve kterých můžeme rozeznat vývoj české i mezinárodní kresby.

Přestože je kresba základem téměř veškerého zobrazování, zřejmě nenalezneme výtvarníka, který se věnuje pouze této technice. Kresba je jednou z možností výtvarného vyjadřování, a tedy nezůstává pouze jedinou výtvarnou technikou, se kterou umělci pracují. Tendence české kresby reprezentují mimo jiné níže uvedení zástupci, kteří se ve své tvorbě nesoustředí pouze na kresbu. V jejich případě ovšem můžeme říci, že kresba je podstatnou součástí jejich uměleckého vyjadřování. Jelikož není cílem této práce podat úplný přehled autorů kresby, pouze zmiňuji další jména, která by ale v souvislosti s českou kresbou měla jistě zaznít. Jedním z kritérií výběru níže uvedených autorů je jejich generační zařazení. Autory narozené v předválečné době reprezentuje výtvarnice Adriena Šimotová, střední generaci, narozenou v 50. letech 20. století zastupují Václav Stratil a Jiří Kornatovský. Mladší generaci dnešních třicátníků zastupuje Ludmila Smejkalová a umělecká dvojice Jiří Franta a David Böhm.

Adriena ŠIMOTOVÁ (*1926)

Adrienu Šimotovou můžeme označit jako zástupkyni současné kresby, která je mezinárodně ctěnou a obdivovanou osobností, která obohatila současné výtvarné umění o citlivý průzkum lidského soužití. Autorka se ve svém díle zabývá především intimními rodinnými vztahy. *„Někdy odkazuje až k metafyzickému spojení mezi minulostí a přítomností. Její dílo je téměř monotematické. Vždy se dotýká vztahů s těmi nejbližšími a nejmilovanějšími. Proto je přijímáno s takovým vcítěním všude, kde bylo vystaveno. Už mnoho let věnuje své úsilí křehkým sdělením o síle mezilidských vztahů. Pracuje přitom s jemnými ručními a hedvábnými papíry, lehce naneseným pigmentem a vůbec jí nezáleží na pomíjivosti děl, která k nám promlouvají o nejpevnějších poutech mezi pokoleními. Její práce se pohybují až na samotné hranici zobrazení, přitom překypují obsahy: jsou velmi smyslové a přitom duchovní.“*⁵

V šedesátých letech patřila Šimotová k neoficiálně působícím umělcům, v devadesátých letech se pak uskutečnila její retrospektivní výstava v Národní galerii v Praze. Díla Adrieny Šimotové jsou zastoupena také v Alšově jihočeské galerii Hluboká nad

⁵ Adriena Šimotová na Prague and Design. *Prague Art and Design* [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.prague-art.cz/katalog/autori/123-adriena-simotova/>

Vltavou, v Českém muzeu výtvarných umění v Praze nebo Moravské galerii v Brně a mnoha dalších. Ze zahraničních sbírek můžeme uvést Albertina, Vídeň, The Art Institute of Chicago, Chicago, Biblioth`eque Nationale de France, Paříž nebo Musée National d'Art Moderne Centre Georges Pompidou, Paříž.⁶

Václav STRATIL (*1950)

Václava Stratila můžeme označit jako konceptualistu, kreslíře, performeru a malíře. Od expresivně-existenciální malby a kresby v sedmdesátých letech přechází v osmdesátých letech 20. století ke konceptualismu. V kresbě se Václav Stratil nejdříve zaměřoval na velkoformátová díla, která vznikala kladením mnoha paralelně vedených linií vedle sebe a v různých vrstvách svírala vzájemný úhel 45 nebo 90 stupňů. Objevovalo se téma lidské práce a času, kresby představovaly jakýsi minimalistický očistný rituál v dobách kulturního bezčasí normalizace. Od konce osmdesátých let se umělec věnoval instalacím a především fotoperformancím. Kresba ale zůstala součástí autorova vyjadřování. V nových sériích kreseb pracuje Václav Stratil s lepicími fóliemi, barevnými papíry či nálepkami. Vytváří také kolektivní pokleslé kolorované kresby lišek.⁷

Samostatnou výstavu Václava Stratila bylo možné zhlédnout například v pražském Rudolfinu – Zatoulaný pes (1994), kresba motivu lišek se objevila na výstavě s názvem Kino Noki Tokio v galerii České pojišťovny v Praze v roce 2004.

Jiří KORNATOVSKÝ (*1952)

Autor se věnuje různým inovativním kresebným i malířským technikám. Přetváření zažitého vede k vytváření posunů v oblasti měřítek a formátů děl. Velikost výsledných děl dosahuje i několikametrových rozměrů. *„Nadživotní velikost tvarů usnadňuje komunikaci s divákem; poutá pozornost a vytváří téměř fyzický prostor. Dojem fyzické přítomnosti zvyšuje povaha kresby, kdy je zdůrazněn plastický volumen a dynamická rotace. Rotační struktura tahu souzní i s autorovým primárním tématem, jenž*

⁶ Adriena Šimotová - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=934>

⁷ POSPISZYL, Tomáš. Václav Stratil - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/index.php?id=183>

představuje duševní pohyb. Tato duchovní aktivita je odvozena od tradičních podob transcendentního zážitku: meditace, modlitba.“⁸

Velkoformátové kresby jsou vytvářeny technikou uhlu na kartonu, pro menší formáty je užito tuhy nebo propisovačky. V Kornatovského kresbách se objevuje především kontinuita, opakování a rytmus.⁹ *„Soustředěným nanášením a vrstvením linií uhlem a grafitem vytváří monumentální plovoucí plastické tvary, které doslova pohlcují svým meditativně sakrálním prostorem. Jeho zmaterializované vize vynikají originalitou, ale zároveň niterností.*“¹⁰

Významné samostatné výstavy tohoto výtvarníka bylo možné vidět ve významných českých i světových galeriích, za zmínku stojí jistě Národní galerie v Praze (2003) nebo PAAS Gallery, New York, USA. Dílo Jiřího Kornatovského je dále zastoupeno např. ve sbírkách Českého muzea výtvarného umění Praha, Západočeské galerie v Plzni, Alšovy Jihočeské galerii na Hluboké, Českého kulturního centra Los Angeles, Centru umělců Eindhoven, Kentler Gallery new York, USA atd.

Ludmila SMEJKALOVÁ (*1979)

Mladá výtvarnice se zabývá grafikou, kresbou, malbou, módou a oděvním designem. Její kresba je často inspirována právě průmyslovým designem. Své výrazné kresby definuje sama autorka takto: *„Výchozím bodem jsou moje sebereflexivní deníkové kresby. Obsahem kreseb jsou především ženské postavy v kombinaci s textem. Tyto postavy ztělesňují emoce a myšlenkové procesy týkající se mého vnitřního konfliktu s vnějším světem, konfliktu představ, iluzí a ideálů s každodenní realitou života.*“¹¹

Samostatné výstavy děl Ludmily Svobodové byly realizovány například v Ready to leave, Entrance, Karlín studios, Praha (2009) v Paintings 2006/08, galerie NoD, Praha (2009) a dalších. Ze skupinových výstav lze jmenovat například Dárek, Divus

⁸ HÁJEK, Václav. Jiří Kornatovský - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=327>

⁹ HÁJEK, Václav. Jiří Kornatovský - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=327>

¹⁰ Jiří Kornatovský - Meditace kresbou. *Bezejmenana.name* [online]. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://bezejmenana.name/kultura/?q=node/430>

¹¹ Ludmila Smejkalová - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=5440>

Underground, Karlín studios, Praha (2010) nebo zahraniční výstavu Ostrale 08, 2. international Kunstaustellung, Drážďany (2008).

Jiří FRANTA (*1978), **David BÖHM** (*1982)

Jiří Franta a David Böhm tvoří uměleckou dvojici, jejíž kresebná tvorba si získala pozornost veřejnosti díky komiksovými estetiky inspirovaných realizací přímo na galerijních zdech (např. NoD v Praze) nebo ve veřejném prostoru. Oba pánové jsou absolventy ateliéru malby na pražské AVU a vystavují společně od roku 2006. V letech 2009 a 2010 se tato dvojice objevila ve finále ceny Jindřicha Chalupeckého. *„Dominantním rysem tvorby této mladé dvojice, která vychází převážně z techniky klasické kresby (zatímco pro své realizace využívá i jiná média), je hra s významy, se záměnou autorství, způsobem instalace či s fenoménem procesu kresby. Mechanismus automatického proudu asociací a spíše intuitivní koncepce v počátcích vzájemné spolupráce postupně nahrazují stále koncentrovanější (přesto velmi hravé) realizace, zabývající se vztahem kresby a performance a kresebnými přesahy do umění konceptuálního.“*¹²

Ze samostatných výstav těchto autorů mohou uvést například výstavy s názvem Pohled na zem - Skoro nic není úplně společně s Davidem Böhmem v kostele sv. Antonína Paduánského, Sokolov (2011) nebo Vedlejší efekt spolu s Davidem Böhmem - Galerie UMPRUM/Praha (2010). Na skupinové výstavě Intercity: Berlin - Praha/ 05 Grafika – Kresba v roce 2008 představovali Jiří Franta a David Böhm asociativní figurativní kresebné tendence expandující do prostoru.¹³

Ludmila Svobodová je do tohoto výčtu zařazena také s ohledem na zaměření studia výtvarné výchovy na pedagogické fakultě. Výtvarná tvorba této umělkyně odráží moderní trendy, které mohou být v prvním plánu blízkým oslovujícím inspirativním faktorem pro mladé studenty. Totéž platí i o Jiřím Frantovi a Davidu Böhmovi. Kresby těchto výtvarníků mohou sloužit jako motivace při hodinách výtvarné výchovy.

¹² TZ: Jiří Franta a David Böhm. *Artalk.cz: Aktuálně o výtvarném umění* [online]. © Artalk 2011 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.artalk.cz/2012/04/01/tz-jiri-franta-a-david-bohm-2/>

¹³ Jiří Franta - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=2906>

Mezi autory české kresby patří mnoho dalších umělců. Za zmínku stojí především jméno Daisy Mrázkové, která patří mezi starší generaci výtvarníků. Úzká umělecká vazba Mrázkové vede k Václavu Stratilovi, Jiřímu Lindovskému, Jiřímu Kornatovskému nebo Jitce Svobodové. Mezi bohužel již nežijící autorky české kresby, jejichž tvorba se zařazuje k současné kresbě, patří sestry Jitka a Květa Válovy (Jitka Válová zemřela 28. 3. 2012). Ze střední generace jmenuji např. Petra Nikla, který se zaměřuje na tematiku dětství. Mladší generaci narozenou v 70. či 80. letech zastupují např. Milan Cais, Anežka Hošková nebo Jakub Matuška.

3 Vlastní práce

Výsledkem praktické části mé diplomové práce se stal soubor deseti desek z průhledného plexiskla o rozměru 86 x 127 cm a síle desky 2 mm. Desky jsou seskupeny po dvou tak, že tvoří cyklus pěti obrazů. Jako jednotnou námětovou formu jsem zvolila svoje dětské hračky, které jsou transformovány do většího formátu na desku z plexiskla za pomoci kresby lihovým a lakovým fixem.

V následujícím textu popisuji svoji cestu k realizaci praktické části diplomové práce a nastiňuji možné inspirace v umění jiných autorů.

3.1 Proč jsem si zvolila kresbu

Jak jsem již zmínila výše, pro vlastní tvorbu diplomové práce jsem si vybrala, po konzultaci s vedoucím práce, techniku kresby, která je mi v mé výtvarné tvorbě velmi blízká. Pravidelně navštěvuji výstavy Bienále kresby Plzeň i výstavy projektu Figurama. Jejich souborné katalogy prací mě dokážou vždy inspirovat.

Dalo by se říci, že dalším důvodem ke zvolení techniky kresby byla také má bakalářská práce, v níž jsem experimentovala s kresbou v písku, kterou jsem dále přenášela na papír. V průběhu realizace této práce jsem narazila na téma mého dětství. A to tehdy, když jsem ve své cestě za inspirací došla pěšky do míst, kde jsem trávila každé prázdniny. Cíl cesty nebyl nijak plánován, a tak jsem se náhodou objevila u babiččina domu se zahradou, kde jsem posléze našla některé své dětské hračky. Babička už v domě dávno nebydlela, ale hračky tu shodou okolností zůstaly.

Výběr způsobu výtvarného vyjadřování v diplomové práci asi plyne i z toho, že další mou oblíbenou technikou je tisk z hloubky, speciálně je to čárový lept a suchá jehla. Umělec a můj krajan, rodák z Vysočiny, jenž se zabýval technikou suché jehly, byl Bohuslav Reynek (1892–1971). Ten měl nedávno velkou soubornou výstavu v domě U Kamenného zvonu v Praze, kterou jsem navštívila. Výstava chronologicky mapovala autorovo dílo. Poprvé zde byly k vidění některé neznámé Reynkovy kresby a grafiky a také desky a listy tvořené technikou cliché - verre, která je na pomezí kresby, grafiky

a fotografie.¹⁴ Umělec denně sedával brzy ráno ve své kuchyni s destičkou plechu, do které pomalu a citlivě vrýval svou představu budoucího díla vznikající v hluboké odloučenosti mimo proudy a uznávané směry. V jeho tvorbě se odrážela víra v boha, láska k zvířatům a k rodnému místu v Petrkově u Havlíčkova Brodu. Obdivuji Renkovu prostou pokornou a skromnou duši, která se zrcadlí nejen v jeho grafikách, ale i v básních. Též se mi líbí jeho subtilní linka suché jehly a citlivá hra se světlem a stínem, kterou já ve své tvorbě nedokážu příliš uplatnit. Možná právě o to více je mi líbeznou. Autor se nebál experimentovat s materiálem, o čemž svědčí vytvořené listy technikou cliché – verre, což je Reynkův vynález. Experiment s materiálem je také jednou ze složek mé diplomové práce.

3.2 Uchopení tématu

K tématu Vzpomínky na dětství se dá přistupovat mnohými způsoby. Při zamýšlení se nad tématem práce, mi mimo jiné vytanuly na mysl nalezené hračky u babičky na zahradě a emoce, které mě tehdy naplnily. Pocit z nečekaného znovuoživení věcí, kterých jsem se dotýkala jako dítě, se kterými jsem si hrála na „jako“, a které přečkaly spoustu let, byl pro mě velmi intenzivní. Znovu jsem si připomněla svou bakalářskou práci a prohlédla jsem si fotografický záznam cesty, kterou jsem podnikla k babičce. Byly zde vyfocené i ony hračky a prostředí staré známé zahrady. Fotila jsem zákoutí a různé pohledy, které mě obklopovaly v zahradě. Vybavila jsem si pocit, když jsem pořizovala tyto fotografie. Se zvláštním chvěním jsem nalézala staré věci, které byly dokonce i po letech na stejném místě tak, jak jsem si je vybavovala z dětství. Pouze poměr velikostí se trochu zmenšil v závislosti na tom, jak jsem já sama vyrostla. Čím více jsem odkrývala mnohdy již zapomenuté vzpomínky, tím hlouběji jsem se vracela do dětství. Jak se prostředí zahrady téměř nezměnilo a jak mě celou oklopovalo, získala jsem pocit, jako bych „vkročila za zrcadlo“. Vrátila jsem se v čase a v jistém okamžiku jsem byla zase malým dítětem. Velice rychle na to přišel další pocit uvědomění si přítomnosti a má dedukce, že nedokážu již vstoupit do svého bohatého imaginativního dětského světa v plném rozsahu. Prožitek nalezení a okamžité ztráty ve mně zanechal silný dojem dodnes.

¹⁴ Bohuslav Reynek. *Bohuslav Reynek* [online]. 23. 11. 2011 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://bohuslavreynek.cz/>

Abych mohla začít tvořit návrhy kreseb na dané téma, chtěla jsem se opět podobně konfrontovat s nalezenými věcmi z mého dětství, které by mi pomohly inspirovat se a znovuobjevit zasunuté vzpomínky.¹⁵

3.3 Návrhová část

Po konzultacích s vedoucím práce jsme se dohodli na tom, že bych neměla příliš navazovat na svou bakalářskou práci z hlediska experimentu kresby v písku. Ovšem s nalezenými hračkami jsem pracovala i nadále.

Na jeden z papírů, kam jsem si zaznamenávala hesla, momentální nápady a souvztažnosti k tématu práce jsem si poznamenala: *objevování – nalézání – tajemství; zevnitř i zvenku; čtrnáct zastavení Krista*. Těchto pár vybraných hesel ilustruje směr uvažování, kterým jsem se ubírala. Křížová cesta mě zaujala. Tak jak se křesťané zastavují na místech utrpení Krista (jsou to místa - body zastavení se, připomenutí a kontempace), mohla bych si i já vymezit svá osobní místa zastavení se v mém dětství. Respektive chtěla jsem si vymezit zástupné koncepty (věci, hračky, prostředí, dětské knihy atd.) v množině mého dětství.

Vypsala jsem si každé ze zastavení Krista na křížové cestě a pokoušela jsem se k němu vytvořit (na základě přenesení významu) několik hesel, pojmů, věcí, které se vztahují k mému dětství. Tento způsob příliš nefungoval již z podstaty věci, kdy křížová cesta je symbolem utrpení Krista oproti mému dětství, jenž je mi symbolem šťastného prožívání plného fantazie. Jistý posun se zde však objevil. Vznikl seznam pojmů, slovních spojení, názvů různých věcí, které jsem si vybavila v souvislosti se svým dětstvím. Jednalo se převážně o věci, které jsem měla ráda, a které byly pro mne důležité. Rozpomněla jsem se například na obrázek na zdi, jenž visel v dětském pokojíčku u babičky nebo na dědovu dílnu, kam jsem ráda chodívala. Vzpomněla jsem si, že jsem ráda hloubila tunely v písku či jsem u babičky s partou dětí chodila na místní smetišť.

¹⁵ Zdá se mi, že je zde nutné podotknout, že mé dětství bylo bezproblémové, strávené v kruhu milujících lidí a s patřičnou dávkou svobody a pochopení. Neprožila jsem v dětství žádné katastrofální trauma. Pokud to mohu takto zhodnotit. Také z toho důvodu se mi na zahradě u babičky vracelo bez problémů do dětství a chtěla jsem v takovém vzpomínání pokračovat. Uvědomuji si však, že pokud by s těmito prostředky motivace žáků pracoval učitel v pedagogickém díle, musí kantor s žáky zacházet citlivě.

Zde jsme nalézali různé poklady, které někdo vyhodil a my jsme si jimi vybavovali své tajné skrýše.

Na výše zmíněném papíře se mi také objevil nápad s průchodem skrz kanál do jiného světa. Tady bych se chtěla zastavit a rozvést o co se jednalo. V dětství jsem mývala velmi intenzivní živé sny, některé z nich se mi zdávaly opakovaně. Dodnes si pamatuji tři zvláštní a výrazné. Jedním z nich bylo snění o paralelním světě. Vždy jsem se těšila na tento sen, který se mi zdával pravidelně. Ve snu jsem se objevila před tůňkou, ze které ústila roura kanálu či výpusti. Musela jsem se vždy ponořit a projít tak tímto kanálem. Prošla jsem do druhého světa, který byl naprosto stejný jako ten skutečný, ale prožívala jsem tam nové příběhy a dobrodružství. Nepamatuji si, co všechno jsem tam zažívala, ale dodnes si pamatuji proces přechodu na „druhý břeh“. Vzhledem k tomu, že tento sen na mne v dětství tak zapůsobil, chtěla jsem ho zahrnout do své závěrečné práce. Chtěla jsem využít onoho kanálu jako průchodu do světa mého dětství. Mojí ideou bylo instalovat diplomovou práci tak, aby divák, bude-li chtít vidět nějaká moje díla, musel nejprve projít jakýmsi průchodem. Což by symbolizovalo onu mojí cestu k dětství. Už takto od počátku jsem přemýšlela o instalaci svého díla. Uvažovala jsem nad tím, jak má diplomová práce bude vypadat v prostoru. Chtěla jsem, aby byl divák více zapojen do výsledného díla. Nakonec jsem ovšem od této myšlenky upustila, ale i tak jsem se stále zamýšlela nad možnou instalaci svých prací. Motiv vyústění potrubí se vyskytuje v prvotních skicách, tyto již pracují s nalezenými hračkami. Objevuje se v nich například mončičák, či Rumcajs. **(viz příloha č. 1)**

Soupis čtrnácti zastavení mi také posloužil k seznamu jednotlivých pojmů, za kterými se skrývaly konkrétní vzpomínky nebo příběhy z mého dětství. Rozhodla jsem se, že věci z tohoto seznamu se budu snažit znovu nalézt a osobně se s nimi konfrontovat.

Dále přišla fáze hledání a hromadění věcí. Musela jsem se pít po konkrétních věcech z mého dětství. Chtěla jsem mít s nimi nejen živý vizuální kontakt, ale chtěla jsem si je také znovu osahat. Což se mi z větší části povedlo. Paralelně s tvořením skic a návrhů mě zároveň napadaly další a další věci, se kterými jsem se třeba běžně setkávala coby dítě, ale v dnešním světě již zcela vymizely.

Ačkoliv předměty, které jsem nacházela byly převážně hračky z mých dětských let, byla fáze znovuobjevování a odkrývání věcí pro mne dobrodružnou cestou za poznáním co

všechno patří a vztahuje se do množiny s názvem Moje dětství. Z tohoto mého poznání vycházím také při návrhu didaktické části práce. Myslím si, že také studenti by mohli, stejně jako já, při hledání věci z dětství získat větší množství informací a prekonceptů vztahujících se k vlastní minulosti. Totiž nalézání těchto věcí (hraček) oprašuje nejen naše vzpomínky, ale také rozšiřuje povědomí o autonomii vlastního já.

3.4 Technika

Původně jsem kreslila na balící papír různými materiály. Protože jsem se s vedoucím práce domluvila, že nebudu v možnostech uvažování o experimentu s kresbou navazovat na svou bakalářskou práci, přemýšlela jsem, jaké jiné možnosti pro kresbu mohu využít. Napadlo mě změnit podložku, na kterou se bude kreslit. Přišel zlom v uvažování nad diplomovou prací a já vyzkoušela kresbu na dřevěnou dýhu a kresbu na průhlednou fólii. **(viz příloha č. 2)** Kresba na průhlednou fólii u mě nakonec zvítězila a já jsem se začala věnovat zkoušení práce s materiálem a tvorbě návrhů. **(viz příloha č. 3)**

V kresbě na fólii jsem mohla experimentovat s průhledností. Nabízelo se vrstvení fólií na sebe a tím složení výsledného obrazu, které vypadalo velmi zajímavě. V návrzích jsem tedy kalkulovala s průhledností a s vrstvením obrazů. Charakter materiálu fólie nedovoluje použít jakýkoliv kreslířský nástroj, ale pouze ten, který na ní zanechává stopu a zároveň se nemaže. Takovým nástrojem jsou permanentní a lakové fixy, které jsem ve své práci použila. Když už bylo jasné, že budu kreslit na průhledné fólie, snažila jsem se zvětšit formát. V návrzích od počátku počítám s tím, že výsledný obraz bude větší než formát A2. Fólie, na které jsem kreslila, byly pouze do formátu A3. Nechtěla jsem připustit, že bych velký formát nemohla realizovat. Po několikerém neúspěšném shánění jsem narazila na tenké průhledné plexisklo, které se nakonec ukázalo být dobrou volbou, protože by u fólie hrozilo ve velkém formátu nepěkné prohýbání.

Samotný postup spočíval v tom, že jsem vybranou skicu překreslila barevnými fixy tak, aby na jedné průhledné desce bylo popředí a na druhé pozadí požadovaného námětu. Pro výsledný efekt musí být vytvořené popředí a pozadí na dvou deskách zavěšeno v prostoru ve vzdálenosti přibližně deset centimetrů od sebe. Prolínání popředí a pozadí vytváří celkový dojem obrazu.

3.5 Cyklus obrazů na téma „Vzpomínky na dětství“

Jak jsem se již zmínila dříve, obdivuji jemnost grafického projevu suché jehly Bohuslava Reynka snad právě proto, že má vlastní tvorba je naopak více robustní, s pevnou a jasně vymezenou linkou, s jasně vymezeným tvarem. Tento můj přístup by se dal přirovnat například k dalšímu mému oblíbenému autorovi Ladislavu Sutnarovi (1897–1976). Tento rodák z Plzně měl téměř před rokem v Malé galerii Rudolfiny v Praze výstavu svých amerických venuší. Tyto venuše obdivuji již dlouhou dobu. Před rokem jsem měla možnost je konečně vidět ve skutečnosti.¹⁶ Příjemně mě překvapil formát vystavovaných obrazů, který byl ještě větší, než jsem si představovala. A to velmi korespondovalo se zpracováním jeho námětů. Možná proto, že Sutnar byl hlavně designér, nazýval a vystavoval venuše jako „Joy-Art“, umění radosti. Dovolím si zde lehké srovnání s mými obrazy. Mé náměty zobrazují předměty posunuté do nových souvislostí tím, že jsem pracovala s jejich měřítkem. Dětské hračky, které představují pěknou, roztomilou formu, která je mnohdy čitelným symbolem pro velký okruh lidí vyrostlých na stejných nebo podobných symbolech, jsou snadno rozluštitelné pro tento okruh lidí. Navíc se zde může počítat s tím, že hračky diváka nenechají chladným. Každý, kdo se s nimi již dříve setkával, k nim zaujímá jistý emocionální postoj. To jsem si také mohla ověřit tehdy, když jsem ukazovala své návrhy náhodným divákům, mým vrstevníkům. Následná reakce po rozpoznání námětu vyvolávala veskrze pozitivní konotace. Ve formě svých prací vidím také jisté balancování v mezích „Joy-Art“, umění radosti - jak si Sudek nazval svá díla. Mé hračky jsou vlastně také takové „radosti“ veselé a pozitivní. Bavilo mě zde jisté balancování na hranici kýče. Zároveň jsou však něčím znepokojujícím. Může za to zajisté i to, že jsem záměrně zvolila pro hračku velké měřítko. Velké zvětšení nabourává klidnou atmosféru díla. Zobrazované najednou získává nové vyznění. Obří hračky už nepůsobí tak roztomile.

Také se mi líbí přístup dalšího umělce a to René Magrita, který neuvádí do obrazu neskutečné věci, ale záhady v něm vytváří spíše sama realita, kterou předvádí ve své absurditě. Magrittovým cílem je reflexe, přemýšlení nad skutečností, ale také uvažování o umění a procesech vnímání. Líbí se mi jeho vtip, nadsázka a ironie, kterou vkládal do svých obrazů. Další směr, u kterého se objevuje podobnost s mými díly je Pop-art a jeho zobrazování všední tematiky a práce s banálními tématy. Téma dětských hraček jsem

¹⁶ Sutnarovu americkou tvorbu nebylo možné z politických důvodů až do devadesátých let minulého století u nás vidět.

také vytáhla ze zašlé všední skutečnosti v minulosti. Ve svých návrzích jsem pracovala i s těmi nejobyčejnějšími věcmi, které mě v dětství obklopovaly.

3.5.1 Obraz 1 (Kačenka)

Pro námět prvního obrazu jsem zvolila maňáska kačenky. Tato hračka mě provázela od nejtutlejšího dětství. Na pozadí je zobrazena trojnásobně a pokaždé z jiného úhlu.

V popředí je vyvedena jenom v černé lince s lehkým stínem a je z ánfasu. Barevnost je podřízena jak skutečnosti, tak škálovým možnostem permanentních a lakových fixů.

(viz Příloha 4)

3.5.2 Obraz 2 (Rumcajs)

Druhým obrazem je detailní pohled na hlavu plastové figurky literární postavy

Rumcajse. Tento jediný byl již na počátku mého uvažování o námětech na světě

v takovéto kompozici. Od námětu jsem střídavě odcházela a zase se k němu vracela.

Nakonec se tento Rumcajs objevil i ve finální práci. Na popředí je vykreslena červeno-černá hlava Rumcajse. Pozadí tvoří pouze šablona krku, obličej a klobouku vyvedená barevným sprejem. Při součtu popředí a pozadí je šablona schválně posunuta tak, aby tvořila dojem nepřesného zákrytu. Záměrně vytváří dojem chyby. **(viz Příloha 5)**

3.5.3 Obraz 3 (Mončičák)

Třetím obrazem je kultovní hračka dětí přelomu osmdesátých a devadesátých let a to

mončičák. Import z Číny, který zamořil Českou republiku asi stejně tak, jako ve své

době plastové výlisky „céček“. Mončičáků existovalo více druhů. Zvolila jsem žlutého

spícího medvídky, kterého jsem měla nejraději. Když jsem byla dítě, jeli jsme na výlet

do Německé spolkové republiky, kde moje rodina měla známé. Vzala jsem si s sebou

svou nejoblíbenější hračku – žlutého mončičáka. Bohužel tato hračka se se mnou domů

již nevrátila. Mončičáka jsem velice oplakala. Na popředí je hračka vykreslena jak si

cucá palec, to bylo pro hračku příznačné. Pozadí třetího obrazu je pojednáno

dekorativním banálním motivem stylizovaných kytic v kroužcích. Je to design

plastového ubrusu, který jsme mývali doma. Barevnost kytic je podřízena popředí. Na

pozadí je vynechán tvar mončičáka v upomínku toho, že jsem z Německa přijela již bez své oblíbené hračky. (viz **Příloha 6**)

3.5.4 Obraz 4 (Žížaly)

Motivem čtvrtého obrazu je dětská plastová didaktická hračka žížaly. Jednotlivé kroužky žížaly se dají rozložit a znovu složit. Žížala má sytou barevnost červené, zelené a žluté. Zde jsem se snažila podtrhnout dojem plastu a zároveň jsem chtěla zmnožit tvar hračky. Na popředí jsou žížaly nakresleny černou linií a jen některý kroužek je vybarven. Naopak na pozadí jsou tvary vybarveny a pouze některé části jsou bez výplně jen s černým obrysem. Výsledné překrývání linií a barev vytváří dojem mnohosti. (viz **Příloha 7**)

3.5.5 Obraz 5 (Kočka)

Na posledním dvojobraze je ztvárněna kočka. Modrý plastový předmět, který ještě dlouho po své funkci hračky jezdil posazený jako kryt na tažném zařízení dědova auta. Na přední desce je kočka vyvedena pouze lineárně. Její modrá plastová barva se promítla na pozadí, kde je vytvořena šablonou a sprejem a dodatečně vytíraná acetonem. Pozadí kolem kočky je pojednáno motivem staré op-artově laděné tapety, kterou jsem také na několika místech vytřela acetonem, aby působila dojmem staré stěny. (viz **Příloha 8**)

4 Návrh provedení středoškolského výtvarného projektu „Vzpomínky na dětství“

Tato část práce obsahuje konkrétní přípravu na středoškolský výtvarný projekt s názvem „Vzpomínky na dětství“. Téma projektu koresponduje s obsahem této diplomové práce a vlastním výtvarným dílem. Zvolené téma je pro studenty středních škol uchopitelné a zároveň můžeme říci, že věk odpovídající prvním či druhým ročníkům středních škol již umožňuje určitou retrospektivu. Vzpomínat na část dětství lze samozřejmě již na základních školách, ale toto vnímání bezesporu nezůstává stejné, zvyšuje se odstup a náhled člověka na většinou jednu z nejkrásnějších etap života se proměňuje. V každé etapě života se vnímání svých prožitků mění. Někteří z nás mohou nalézt nové souvislosti, příčiny, okolnosti toho, co vše se v našich životech událo. Určitý druh zastavení může přinést právě výtvarné zpracování, zaznamenání konkrétního tématu v konkrétním období života může reflektovat proměnu samotného člověka. Právě toto zastavení může studentům umožnit tento projekt, který by mohl pomoci studentovi lépe vnímat sebe, své vzpomínky, pocity, vede k sebereflexi a přispívá k formování další osobnosti studenta.

V rámci tohoto projektu byla vybrána jako prostředek vyjádření kresba. Finální výtvarnou prací studenta bude kresba fixem na dvojité průhledné plexisklo. Kresba na netradiční materiál je dále motivující a může vést k vyjádření, které by jinak mohlo zůstat pro tvůrce neodhaleno či skryto. Sám materiál může inspirovat a podněcovat.

V rámci vzdělávacího systému v České republice realizovaného pomocí Rámcového vzdělávacího programu rozvíjí projekt požadované klíčové kompetence studentů.

4.1 Návrh přípravy na provedení projektu „Vzpomínky na dětství“

Klíčové obsahy pedagogického díla a jeho motivační síla jsou bezprostředně závislé na funkčním spojení námětu s úkolem. Námět a úkol tvoří základní položky psychodidaktické struktury pedagogického díla, nezbytně nutné pro jeho existenci. U tohoto projektu jsem si vědoma toho, že „*v hloubce i toho neoptimističtějšího námětu je ukryta konceptová polarita, věčná a nepřekonatelná rozpornost ukrývající skutečnou pravdu bytí.*“¹⁷

Vzhledem k tomu, že v návrhu hodin pracuji s koncepty a prekoncepty studentů, nabízím zde nástin vysvětlení o co se jedná. Koncept v obsahu zážitku zohledňuje jak objektivní, tak i subjektivní stránku poznávání. Dává učiteli šanci tematizovat a využívat jedinečné žákovy zkušenosti. Koncept je kategorií, která reprezentuje určitý typický zážitkový obsah, tedy relativně konstantní prvek určitého typu zážitků, na jehož významu se lze relativně dobře shodnout s různými subjekty vybavenými obdobnou kulturní zkušeností.¹⁸ „*Vnější koncept je relativně nezávislý na historických sociokulturních kontextech a může být chápán jako „esence“, jako společné objektivní východisko, zachycené v pojmenování, k němuž se vztahují různá pojetí téhož předmětu. V tomto smyslu koncept zhruba odpovídá pojmu a je měřítkem pro srovnávání různých přístupů a hledisek.*“¹⁹

Vnitřní intuitivní forma existence konceptu v subjektivním světě je nazývána prekonceptem. Odpovídá individuálnímu pojetí světa nebo jeho složek. Prekoncepty usměrňují a organizují vztahy jedince ke světu a zároveň samy v nich vznikají. Podmiňují samozřejmě i vztah subjektu k sobě samotnému. V průběhu lidského života se prekoncepty postupně vyvíjejí. Rozšiřuje se jejich systém a stává se složitějším, diferencuje se pojetí celku i jeho částí a jejich vztahů.

Můj osobní zážitek a vzpomínka pod dojmy opětovného setkání se s hračkami vyvolal zážitky, v nichž je uchována jedinečnost osobní identity a zážitek byl prožíván jako privátní intimní proces. Ovšem prostřednictvím zážitku se také postupně vyjevuje to, co

¹⁷ SLAVÍK, Jan. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1997, 145

¹⁸ Tamtéž, 144

¹⁹ Tamtéž, 145

je ve vztahu člověka ke světu neměnné a do větší, či menší míry společné pro všechny lidi nebo alespoň pro lidi určité epochy a kultury.²⁰

Protože se subjekt od subjektu liší individuální zkušeností, liší se i prekoncepty. Dochází poté ke střetu nesouladných prekonceptů a k vzájemnému neporozumění. Tento střet vyvolává problém v setkání, který je v poznávacích kontextech nazýván sociokognitivním konfliktem. Řešením sociokognitivního konfliktu je nějaká forma dohody založená na novém poznání, jehož se dobrali účastníci konfliktu. Smyslem takového poznání je otevřít nová, bohatší a hlubší osobní pojetí konceptů, přičemž dohoda není totéž, co shoda.²¹

K části debaty nad přinesenými hračkami chci zmínit, že vyjadřování a porovnávání prekonceptů a jejich srovnáváním s ostatními je navozován intuitivní pocit jedinečnosti odlišnosti a variability individuálních výrazových projekcí. Dochází k převážně neuvědomělému tušení osobitosti. Ve faktu osobitosti je obsažen moment samoty právě tak jako aspekt přiznání práva na svébytnost sobě i svému protějšku. Odtud vyrůstá existenciální prožitkový rámec výrazové hry – aktér do ní vstupuje sám za sebe, stává se sám sebou a jeho osobitost vstupuje do arény setkání s osobitostí partnerů.²²

Reflektivní dialog je přirozeným důsledkem výrazové hry. Vzniká jako reakce na rozdílnost výrazových projevů: „Jak to, že každý z nás vyjádřil společné téma jinou formou?“ Reflektivní dialog na pozadí sociokognitivních konfliktů odkrývá heterogenitu žákovských názorů a postojů. Názorová heterogenita je přirozeným zdrojem otázek, které vynucují potřebu formulovat a v argumentaci obhajovat vlastní pojetí poznatků a hodnot.²³ Doprovodný dialog označujeme jako reflektivní, protože se obrací zpět k minulým zážitkům a hledá v nich poznání, zpravidla na podkladě sociokognitivních konfliktů.²⁴ „*I objektivní studijní kresba, kterou předcházel fyzický kontakt s tématem, vyvolává jiný přístup k námětu. Odráží individuální vztah žáka a není jen chladným* *přepisem* *viděného.*“²⁵

²⁰ Tamtéž, 144.

²¹ SLAVÍK, Jan. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1997, 146.

²² toto je součástí komparace výrazové hry

²³ SLAVÍK, Jan. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1997, 108–109.

²⁴ SLAVÍK, Jan a Petr WAWROSZ. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefiletiky*. II. díl. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004, 235.

²⁵ ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha 2003. Praha: Odeon, 1984, 48.

4.1.1 Fakta projektu

Projekt „Vzpomínky na dětství“ je určen především pro nižší ročníky čtyřletých gymnázií. Tato podkapitola definuje hlavní znaky projektu.

Téma:	Vzpomínky na dětství
Ročník:	1. ročník gymnázia
Časová dotace:	10 vyučovacích hodin (1 hod. = 45min. – projekt pro 5 x 2hod./týden nebo 2 x 5hod. blok)
Cíl:	ucelená představa studenta o kresbě, vytvoření vlastního díla založeného na osobním pocitu, vyjádření, dále sebereflexe studenta, rozvoj komunikativních, sociálních, personálních a pracovních kompetencí a kompetencí řešení problému
Metody:	motivační metoda, dialogické metody - diskuse, brainstorming, statická projekce, metoda samostatné práce studentů, synkritická metoda – srovnávání, abstrakce a konkretizace, aplikace, prvky problémového vyučování
Výstupy z RVP:	student na konkrétních příkladech vizuálně obrazných vyjádření vlastní i umělecké tvorby identifikuje pro ně charakteristické prostředky, pojmenuje účinky vizuálně obrazných vyjádření na smyslové vnímání, vědomě s nimi pracuje při vlastní tvorbě za účelem rozšíření citlivosti svého smyslového vnímání, při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření, vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti; dokáže objasnit její význam v procesu umělecké tvorby i v životě
Výstupy:	student rozlišuje kresbu od dalších výtvarných technik, diskutuje na dané téma, formuluje svůj pohled, představy o dané problematice, rozeznává charakteristické prostředky v tvorbě vlastní i umělecké, rozšiřuje citlivost

svého smyslového vnímání ve své vlastní tvorbě, řeší výtvarný problém od prvních částí inspirace myšlenkového tvaru díla a je schopen docílit rovnováhy obsahu a formy

Učitel: ovládá výtvarné techniky, má teoretickou znalost oboru, je schopen experimentovat, vytváří příležitosti pro vzájemnou komunikaci studentů k danému úkolu, vede žáky k prezentaci vlastní práce před spolužáky, vede studenty k toleranci k ostatním, umožňuje diferencované výkony podle individuálních schopností studentů, podporuje studenty při rozvoji jejich schopnosti, umožňuje studentům, aby si vzájemně sdělovali své pocity a názory, vede studenty ke správným způsobům využití materiálů, nástrojů, techniky a vybavení

Mezipředmětové vztahy a návaznost vzdělávacích oblastí:

Čj (způsob vyjadřování při formulaci myšlenek diskusi, kultura projevu),
Informační technologie (využití znalostí při zpracování úkolů, využití technologií při výuce)

Osobnosti a sociální výchova - student si uvědomuje hodnotu lidské spolupráce; směřuje k porozumění sobě samému; nabývá specifické dovednosti pro zvládání různých sociálních situací; porozumí sociální skupině, ve které žije; umí spolupracovat, student si uvědomuje hodnotu lidské spolupráce; směřuje k porozumění sobě samému; nabývá specifické dovednosti pro zvládání různých sociálních situací; porozumí sociální skupině, ve které žije; umí spolupracovat; utváří kvalitní mezilidské vztahy

Multikulturní výchova - student si uvědomuje význam kvality mezilidských vztahů pro harmonický rozvoj osobnosti

Pomůcky: technické potřeby: PC, dataprojektor nebo interaktivní tabule
výtvarné potřeby: papír, průhledná fólie, fix, rudka, uhel, tužka, dřívko, guma, hadřík
další: vlastní výtvarné materiály studentů, hračka studenta

Zdroje: literatura:

BROŽOVÁ, Vlasta a Marta PEŘINOVÁ. *Kreslíme, malujeme, modelujeme*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Fortuna, 1994.

ROESELLOVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1996.

KUCHAR, Radim. *Kresba malba grafika: pro lidové školy umění*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1968.

internetové zdroje:

Vyučovací metody. [online]. 2009 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.iba.muni.cz/esf/res/file/bimat-2009/vyucovaci-metody.pdf>

Dokumenty RVP: RVP G. [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-g>

Poznámky: projekt je variabilní, umožňuje přizpůsobení konkrétní skupině studentů, téma je sice dáno, ale platí individuální přístup ke studentovi, pokud někomu téma nevyhovuje z osobních důvodů, je možné nalézt pro studenta alternativu, která by s projektem korespondovala, cílem projektu není prosazení postoje učitele

4.1.2 „Vzpomínky na dětství“ - 1. vyučovací blok

Cíl hodiny: na základě srovnání a diskuse postihnout znaky kresby

Metody: motivační metoda, dialogické metody - diskuse, statická projekce, synkritická metoda - srovnávání a analogie

Výstupy: student rozlišuje kresbu od dalších výtvarných technik, diskutuje na dané téma, formuluje svůj pohled a představy o dané problematice, řeší výtvarný problém v myšlenkové rovině

Učitel: podněcuje a vede studenty k diskusi, pokládá otázky vedoucí studenta k formulaci vlastních názorů, uvádí činnosti

Pomůcky: PC, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Struktura hodiny

1. Prezentace - Kresba (motivací je obrazový materiál a diskuse, výklad využívá funkce postupného objevování textu), (viz příloha č. 9)

2. Diskuse

- diskuse s vyvozením rozdílů mezi kresbou a malbou na základě srovnání předvedených děl
- pokus o identifikaci autorů děl užitých jako příkladů

3. Shrnutí

- zápis vlastních poznámek nebo poznámek podle prezentace

4. Zadání úkolu

- na následující hodinu přinést vlastní kresbu z dětství – např. kresba ze základní školy nebo kresba uschovaná od rodičů z raného dětství, alternativa - vyhledat kresbu z tištěného nebo internetového zdroje (cílem úkolu je aplikace získané

znalosti o kresbě a využití přineseného materiálu jako motivace v následujícím bloku)

4.1.3 „Vzpomínky na dětství“ - 2. vyučovací blok

Cíl hodiny: vyvození a uchopení tématu Vzpomínky na dětství, získání inspiračního okruhu pro vlastní práci, vytvoření prvního návrhu, který může být podkladem pro finální práci

Metody: motivační metoda, dialogické metody - diskuse, brainstorming, abstrakce a konkretizace, prvky problémového vyučování, vlastní práce studenta, aplikace

Výstupy: student diskutuje na dané téma, formuluje svůj pohled a představy o daném tématu, uvědomuje si

Učitel: podněcuje a vede studenty k diskusi, pokládá otázky vedoucí studenta k formulaci vlastních názorů, znalostí

Pomůcky: rudka, papír, tabule

Struktura hodiny

1. Motivace

- individuální prezentace přinesených úkolů, student prezentuje svoji kresbu nebo kresbu vyhledanou, v rámci motivace shrnutí znalostí o kresbě s využitím individuálních prací (zpětná vazba pro učitele, zda je student schopen postihnout znaky kresby)

2. Diskuse

- diskuse nad kresbami spolužáků, vzájemné hodnocení

3. Vyvození tématu Vzpomínky na dětství

- vytvoření myšlenkové mapy na tabuli - asociační vytvoření okruhu dílčích témat v rámci vzpomínek na dětství (všichni studenti, společné vyvození)

4. Představení výsledné techniky

- učitel provede vysvětlení techniky, s jakou se bude v závěru projektu pracovat, upozorní na důležitost přípravy v podobě návrhů, odkazem na netradiční materiál, se kterým se bude pracovat, motivuje studenty k zodpovědnému přístupu k přípravám (z důvodu možné návodnosti je představení techniky prozatím bez vizuálního příkladu)

5. Vlastní práce

- vytvoření skici rudkou (inspirace z myšlenkové mapy a vlastního pocitu)

6. Zadání úkolu

- na další blok přinést hračku, fotografii nebo nějakou věc, která souvisí s dětstvím každého studenta (hračka bude motivací v dalším bloku)

4.1.4 „Vzpomínky na dětství“ - 3. vyučovací blok

Cíl hodiny: uchopení kresby jako techniky a jejího spojení s tématem, vytvoření dalších tří návrhů pro finální dílo s využitím žákovského prekonceptu

Metody: motivační metoda, dialogické metody - diskuse, abstrakce a konkretizace, vlastní práce studenta, aplikace

Výstupy: student diskutuje na dané téma, formuluje svůj pohled a představy o daném tématu, vytváří konkrétní dílo, které koresponduje se zadanou technikou a tématem

Učitel: podněcuje a vede studenty k diskusi, pokládá otázky vedoucí studenta k formulaci vlastních názorů, vede studenta k samostatnosti při práci, diskusí může studentovi dopomáhat k ujasnění uchopení tématu

Pomůcky: rudka, uhel, tužka, dřívko, fix, guma, hadřík, papír, tabule

Struktura hodiny

1. Motivace

- Společné představení přinesených „vzpomínek“ - hračka, fotografie apod., probíhá představení věci ze strany studenta, situace může asociovat další vzpomínky, které se mohou stát další inspirací pro zpracování výsledného díla, řízená diskuse nad vzpomínkami z dětství

2. Vlastní práce

- student má za úkol s využitím přineseného materiálu nebo asociované vzpomínky vytvořit tři skici, pro procvičení techniky kresby využije podle vlastního výběru tři různé pomůcky - tužka, uhel, dřívko, fix (rudka byla procvičena v předchozí hodině při prvním návrhu) s tím, že jako poslední

v pořadí použije fix (jde o vyzkoušení konkrétní techniky, která bude využita pro finální dílo)

4.1.5 „Vzpomínky na dětství“ - 4. vyučovací blok

Cíl hodiny: vytvoření části finálního díla s využitím žákovských prekonceptů, hledání motivu pozadí

Metody: vlastní práce studenta, aplikace, diskuse

Výstupy: student vytváří dílo, které koresponduje se zadanou technikou a tématem, pracuje samostatně, student si na základě odůvodnění vybírá jeden motiv z připravených návrhů

Učitel: vede studenta k samostatnosti při práci, diskusí může studentovi dopomáhat k ujasnění uchopení tématu

Pomůcky: fix, průhledné fólie

Struktura hodiny

1. Výběr motivu

- studenti provedou výběr výsledného motivu z vytvořených návrhů

2. Samostatná práce

- vlastní práce podle návrhu
- vytvoření první fáze výsledného díla, tedy popředí, hlavního motivu

3. Zamyšlení

- na základě vytvořeného popředí přemýšlí student o pozadí, které by korespondovalo a doplňovalo vlastní vzpomínku na dětství, pozadí se může stát také podnětem pro diskusi mezi studenty

4.1.6 „Vzpomínky na dětství“ - 5. vyučovací blok

Cíl hodiny: vytvoření druhé části finálního díla, kompletace díla, reflexe

Metody: vlastní práce studenta, diskuse, reflexe

Výstupy: student vytváří dílo, které koresponduje se zadanou technikou a tématem, pracuje samostatně, reflektuje vytvořené dílo, prezentuje vytvořené dílo, formuluje svůj prožitek, hodnotí celý projekt, student provede hodnocení díla spolužáka

Učitel: vede studenta k samostatnosti při práci, diskutuje se studenty o výsledku práce, provádí hodnocení celého projektu

Pomůcky: návrhy a díla studentů, učitele

Struktura hodiny

1. Samostatná práce

- vlastní práce na pozadí podle promyšlení z předchozího bloku
- vytvoření druhé fáze výsledného díla, tedy pozadí
- kompletace a instalace výsledného díla

2. Shrnutí

- studenti představí svoje výsledné dílo, prezentují ho, odůvodňují
- studenti se vyjádří k ostatním dílům spolužáků
- probíhá diskuse, reflexe vzpomínek na dětství
- navození diskuse, jakým způsobem by bylo možné prezentovat výsledná díla např. v rámci školy, hledání spojení s dalšími tématy
- zhodnocení celého projektu ze strany učitele i studentů

Poznámka

- do výsledného hodnocení může být zahrnuto také dílo učitele, které mohou studenti hodnotit

Závěr

Téma vzpomínky na dětství predikovalo konfrontaci s mým dětským světem, ze kterého na mnoho věcí jsem již vlastně zapomněla. Tato konfrontace byla pro mne velmi pozitivní a mnohdy překvapivá, co vše vlastně patřilo do mého dětství. Byla jsem nucena nalézt mapu vlastních prekonceptů, souvztažností minulých zkušeností a konfrontovat je se svou současností. Potvrdila jsem si myšlenku, že *„každý z nás je závislý na pokladnici zkušeností a hypotéz, které nám poskytuje minulost.“*²⁶ Nalezené souvislosti mezi minulostí a přítomností pomáhají k uvědomění si sebe sama a jejich následná konfrontace se svým okolím za pomoci dialogu pomáhá k pochopení svého já v souvislosti k aktuálnímu stavu našeho světa. Tyto nové poznatky, stanoviska, postoje se přehodnocují z minulosti do přítomnosti a zpět. Toto jsem chtěla nabídnout také žákům v návrhu didaktické části. Jsem ráda, že jsem se mohla opět věnovat tvořivé výtvarné činnosti, a že jsem se v ní mohla spojit jak sama se svými nejhlubšími představami o sobě samé, tak snad v návrhu didaktické části tento zážitek jsem pomohla zprostředkovat i studentům výtvarné výchovy.

²⁶ FRANCASTEL, Pierre. *Figura a místo: Vizuální řád v italském malířství 15. století*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1984, 66

Seznam použité literatury

Literatura

BREGANTOVÁ, Polana. *Dějiny českého výtvarného umění [VI/2]*. Vyd. 1. Editor Rostislav Švácha, Marie Platovská. Praha: Academia, 2007

BROŽOVÁ, Vlasta a Marta PEŘINOVÁ. *Kreslíme, malujeme, modelujeme*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Fortuna, 1994

KUCHAŘ, Radim. *Kresba malba grafika: pro lidové školy umění*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1968

ROESELLOVÁ, Věra. *Techniky ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1996

ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Praha 2003. Praha: Odeon, 1984

SLAVÍK, Jan a Petr WAWROSZ. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefiletiky*. II. díl. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004

SLAVÍK, Jan. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 1997

Internetové zdroje

Adriena Šimotová - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=934>

Adriena Šimotová na Prague and Design. *Prague Art and Design* [online]. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.prague-art.cz/katalog/autori/123-adriena-simotova/>

Archiv Bienále 1996. *VIII. mezinárodní Bienále kresby Plzeň 2012* [online]. © Bienále Plzeň, 2006 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://bienale-plzen.cz/archiv/bienale-1996/>

- Aukce starého a nového umění, aukce obrazů a plastik. [online]. [cit. 2012-03-14].
Dostupné z: <http://www.acb.cz/Default.aspx>
- Bohuslav Reynek. Bohuslav Reynek [online]. 23. 11. 2011 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://bohuslavreynek.cz/>
- Design, Designéři, svět designu aktuálně - CZECHDESIGN.CZ: Ladislav Sutnar* [online]. [cit. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.czechdesign.cz/index.php?status=c&clanek=7>
- Dokumenty RVP: RVP G. [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-g>
- HÁJEK, Václav. Jiří Kornatovský - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=327>
- Info. *Figurama* [online]. © 2010 figurama [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://figurama.cz/figurama/neco-o-me>
- Jiří Franta - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=2906>
- Jiří Kornatovský - Meditace kresbou. *Bezejmenana.name* [online]. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://bezejmenna.name/kultura/?q=node/430>
- POSPISZYL, Tomáš. Václav Stratil - Artlist - databáze současného umění. *Artlist - databáze současného umění* [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/index.php?id=183>
- Symposium. *VIII. mezinárodní Bienále kresby Plzeň 2012* [online]. © Bienále Plzeň, 2006 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://bienale-plzen.cz/blog/item/symposium/2004/>
- TZ: Jiří Franta a David Böhm. *Artalk.cz: Aktuálně o výtvarném umění* [online]. © Artalk 2011 [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.artalk.cz/2012/04/01/tz-jiri-franta-a-david-bohm-2/>

Vyučovací metody. [online]. 2009 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z:

<http://www.iba.muni.cz/esf/res/file/bimat-2009/vyučovaci-metody.pdf>

Zobrazovací metody ve výtvarném umění. ŠTAUBEROVÁ, Zuzana. [online]. [cit.

2012-03-14]. Dostupné z: <http://sisyfos.zcu.cz/matika/predm1/text.htm>

Z cyklu Čára pokračuje - Artlist - databáze současného umění. Artlist - databáze

současného umění [online]. © Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. www.fcc

[cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/?id=6070>

Resumé

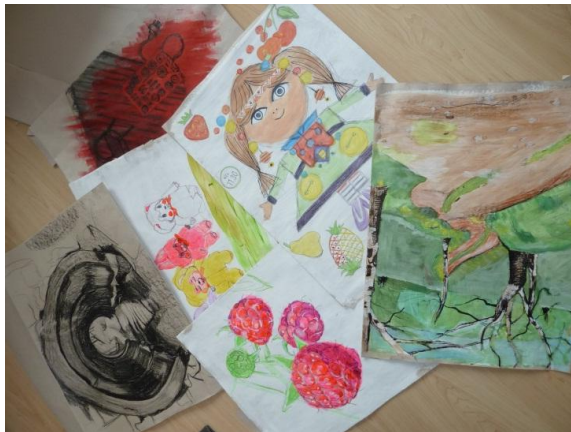
Cílem mé diplomové práce bylo vytvořit cyklus obrazů s názvem „Vzpomínky na dětství“, k jejichž výtvarnému ztvárnění byla využita technika kresby. Dílo bylo tvořeno na netradiční materiál, který představují dvě průhledné plexisklové desky. Instalace díla je složena ze dvou průhledných desek zavěšených v určité vzdálenosti za sebou s tím, že se ve výsledném efektu se prolíná vytvořené popředí a pozadí. Vzpomínky na dětství jsou v díle vyjádřeny v podobě motivů hraček, které mi byly v dětství blízké. V rámci první části práce jsem provedla také nástin současné české kresby, a to v podobě několika konkrétních jmen, které do této oblasti můžeme zařadit, a v podobě zmínky o projektech Bienále Plzeň nebo Figurama, které doslova reflektují současnou českou i zahraniční kresbu. Ve druhé části diplomové práce jsem provedla návrh provedení středoškolského projektu, který je inspirován tématem a technikou mnou vytvořených děl v rámci této diplomové práce. Návrh projektu spočívá v provedení konkrétní přípravy na blok vyučovacích hodin. Práce je doplněna o obrazové přílohy, kde prezentuji výsledná díla a cestu k jejich vytvoření.

The aim of my thesis was to create a cycle of paintings titled "childhood memories", whose portrayal of the art was used the technique of drawing. The work was composed on non-traditional material, which represent two transparent plexiglass plate. Installation work is composed of two transparent plates hanging at a certain distance behind him with the fact that in the resulting effect blends created by the foreground and background. Childhood memories are in work are expressed in the form of motifs of toys that were in my childhood buddies. In the first part of the work I did also an outline of contemporary Czech art, in the form of several specific names, which we can include in this area, and in the form of references to the projects of the biennial Plzeň or Figurama, which literally reflect the contemporary Czech and international artwork. In the second part of the thesis I did design the implementation of secondary project, which is inspired by the theme and technique me created works in the framework of this thesis. Project proposal consists in the implementation of konkré.

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Příloha 1

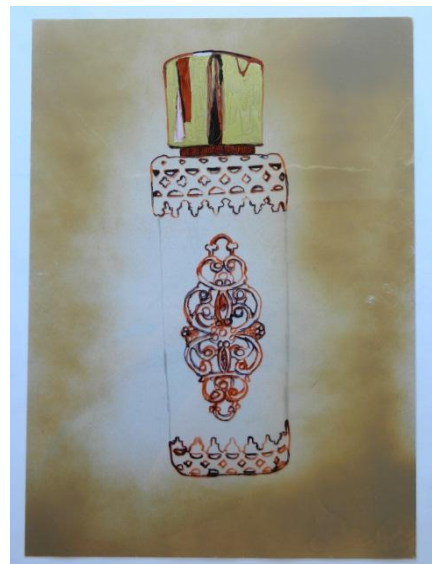
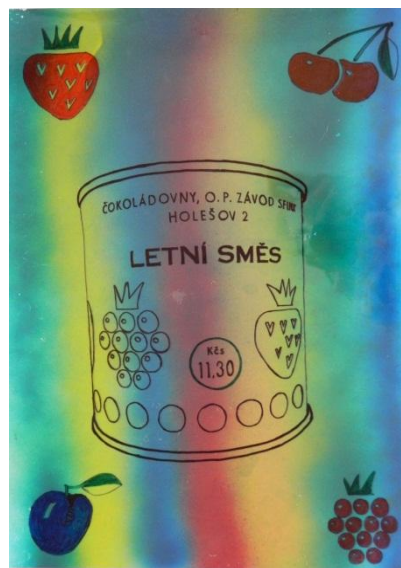
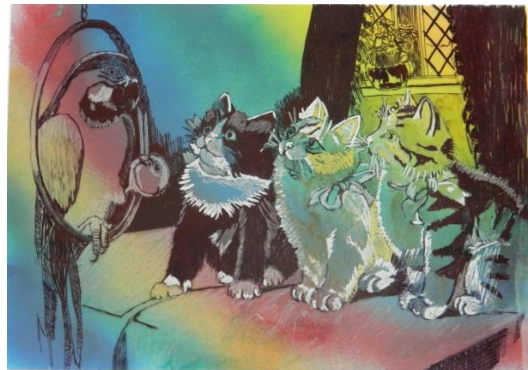
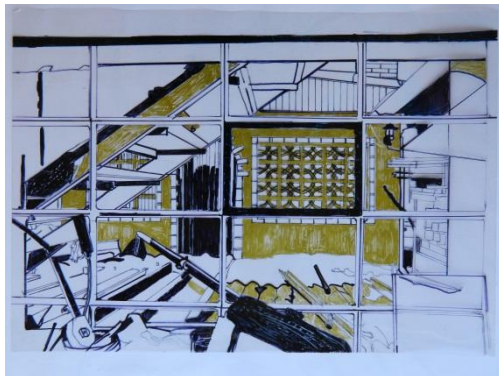
Prvotní návrhy

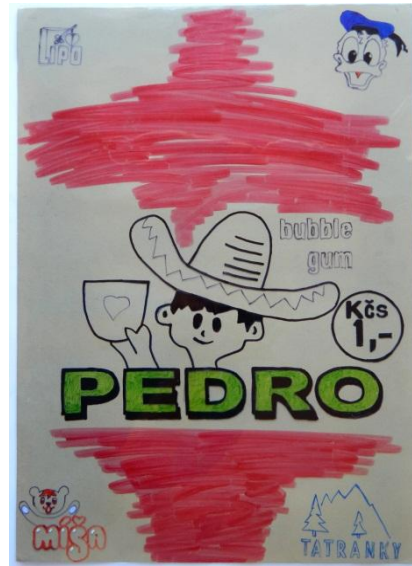

Příloha 2 Přelom Dřevo – Fólie

Příloha 3 Skici na fólii

Příloha 4 Obraz 1 (Kačenka)

Celek

Popředí

Pozadí

Možná instalace

Příloha 5 Obraz 2 (Rumcajs)

Celek

Popředi

Pozadí

Možná instalace

Příloha 6 Obraz 3 (Mončičák)

Celek

Popředi

Pozadi

Možná instalace

Příloha 7 **Obraz 4 (Žížaly)**

Celek

Popředí

Pozadí

Možná instalace

Příloha 8 Obraz 5 (Kočka)

Celek

Popředí

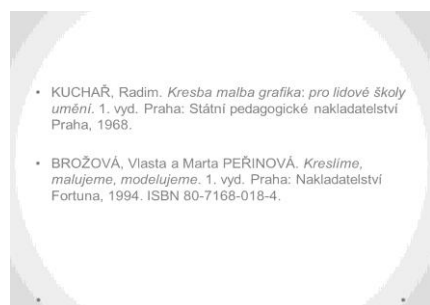
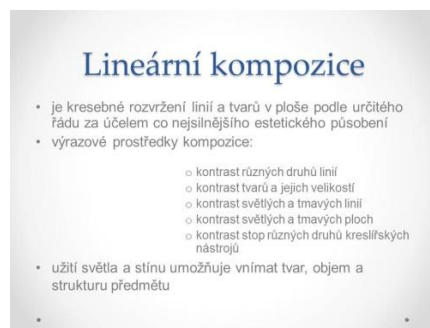
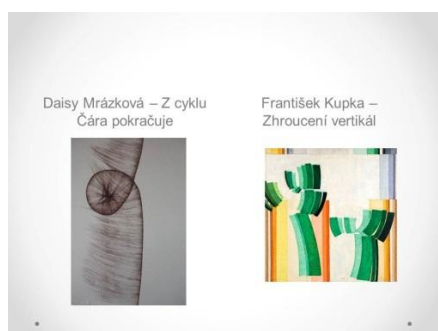

Pozadí

Možná instalace

Příloha 9 Prezentace PPT – Kresba (školní projekt)

Zdroj: vlastní práce